

Sygn. akt I CSK 331/20

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku Spółdzielni "P." w W.
przy uczestnictwie T. Ś. i Miasta W.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 15 stycznia 2020 r., sygn. akt V Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od wnioskodawczynie na rzecz uczestnika Miasta W. kwotę 6.250 (sześć tysięcy dwieście pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawczynie Spółdzielni [...] „P. ” w W. od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 8 maja 2019 r., oddalającego jej wniosek o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie prawa własności nieruchomości (działek nr [...] /1, [...] /2,

20, 29 i 30), położonych w W. przy ul: P., stanowiących własność uczestnika Miasta W..

U podstaw oddalenia wniosku i apelacji legło stwierdzenie, że posiadanie wnioskodawczyni miało charakter zależny, co potwierdza charakter władania nieruchomością przez jej poprzedników prawnych, ubieganie się przez nią o ustanowienie użytkowania wieczystego oraz manifestowanie wobec właściciela woli posiadania nieruchomości w charakterze użytkownika wieczystego. Do przekształcenia podstawy posiadania na samoistne doszło - zdaniem Sądu Okręgowego - na krótko przed wytoczeniem przez miasto W. sprawy o wydanie nieruchomości, która doprowadziła do przerwania biegu terminu zasiedzenia.

Od postanowienia Sądu drugiej instancji wnioskodawczyni wniosła skargę kasacyjną, wskazując, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., które wyraża się w pytaniu czy państwowa osoba prawna będąca przedsiębiorstwem państwowym działając w reżimie art. 128 k.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 lutego 1989 r. (tj. w ramach jednolitego funduszu własności państwowej) przekazując władztwo nad mieniem państwowym podmiotowi niepowiązanemu ze Skarbem Państwa (innemu niż państwowa osoba prawna) dokonuje przeniesienia praw w granicach uprawnień wynikających z art. 338 k.c. (dzierżenia) czy też w ramach uprawnień wynikających z art. 336 k.c. (posiadania). Ponadto skarżąca wskazała, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów określona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., co do charakteru posiadania mienia państwowego przez państwowe osoby prawne.

Uczestnik miasto W. w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosło o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Oparcie zaś wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, niepubl. i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/04, niepubl.).

Nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne ani nie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, niepubl.).

Kwestie poruszane przez skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania były wielokrotnie przedmiotem orzeczeń Sądu Najwyższego,

a argumentacja skargi nie przekonuje o potrzebie kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym zakresie.

W okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej wywodzonej z 128 k.c. w brzmieniu obowiązującym do wejścia w życie z dniem 1 lutego 1989 r. ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny - (Dz.U. Nr 3, poz.11), państwowe osoby prawne nie miały żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawić Państwu. Skarb Państwa był wyłącznym podmiotem uprawnień dotyczących mienia państwowego, a państwowe osoby prawne (do których należały przedsiębiorstwa państwowe) wykonywały jedynie te uprawnienia w imieniu własnym, ale na rzecz tego podmiotu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że przedsiębiorstwa państwowe wykonywały posiadanie mogące doprowadzić do zasiedzenia, z tym zastrzeżeniem, że pod rządem art. 128 k.c. nabycie takiego prawa następowało do jednolitego funduszu własności państwowej (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 76/15, OSNC 2016, Nr 12, poz. 138, z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, BSN 2008, Nr 10, poz. 7, z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 43, z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 64, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2006 r., V CSK 149/05, niepubl., z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 680/04, niepubl., z dnia 15 stycznia 2009 r., I CSK 333/07, OSNC – ZD, nr 4, poz. 15 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, niepubl., z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15, niepubl., z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 120/12, niepubl., z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010, nr 1, poz. 15, z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11, niepubl., z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 108/10, niepubl., z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010, nr 1, poz. 15, z dnia 18 maja 2007 r., I CSK 64/07, niepubl., i z dnia 20 stycznia 1993 r., III CRN 146/92, niepubl.).

Istota posiadania samoistnego i posiadania zależnego oraz jego związek z okolicznościami faktycznymi konkretnej sprawy, była także wielokrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 43, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 r.,

III CZP 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 6, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNCP 1992, nr 4, poz. 48, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1961 r., CR 961/60, NP. 1962, nr 12, s. 1688, z dnia 7 maja 1986 r., III CRN 60/86, OSNCP 1987, nr 9, poz. 138, z dnia 4 października 1979 r., III CRN 163/79, OSNCP 1980, nr 5, poz. 95, z dnia 9 października 1996 r., III CKU 8/96, OSNC 1997, nr 4, poz. 38, z dnia 16 stycznia 2001r, II CKN 901/00, niepubl., z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 184/10, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 24, z dnia 11 marca 2009 r., I CSK 360/08, niepubl., z dnia 17 czerwca 2015 r., I CSK 309/14, niepubl., z dnia 19 lutego 2015 r., III CSK 188/14, niepubl.; z dnia 3 października 2014 r., V CSK 579/13, niepubl., z dnia 7 kwietnia 2011 r., IV CSK 425/10, OSNC-ZD nr B/2012, poz. 27, z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 336/13, OSNC-ZD 2016, nr 1, poz. 16, z dnia 12 grudnia 2014 r., IV CSK 271/13, niepubl., z dnia 20 marca 2014 r., II CSK 279/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 35). Podkreślenia wymaga, że w tego rodzaju sprawach istotne znaczenie dla kwalifikacji posiadania, jako samoistnego lub zależnego i dokonania subsumpcji pod określoną normę prawną, ma dokonanie uprzedniej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów, będących podstawą ustaleń faktycznych, a więc kwestie usuwające się spod kontroli sądu kasacyjnego (art. 398³ § 3 i art. 393¹³ § 2 k.p.c.).

Początek biegu terminu zasiedzenia zaczyna się od dnia, w którym osoba nie będąca właścicielem rzeczy uzurpuje sobie cudze prawo własności, czyli podejmuje czynności świadczące o posiadaniu rzeczą w charakterze właściciela (art. 120 w zw. z art. 175 k.c.), a nie od dnia w którym po ustaniu stosunku prawnego nadal zajmuje nieruchomość jako posiadacz zależny, a ten stan rzeczy jest tolerowany przez właściciela (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r., II CSK 462/12, niepubl.). Samoistnym posiadaczem nieruchomości jest ten, kto włada nią jak właściciel dlatego, że z przyczyn usprawiedliwionych uważa się za właściciela albo dlatego, że chce rzeczą władać jak właściciel, chociaż wie że nie jest właścicielem (art. 336 k.c.). Tych cech nie można przypisać tym, którzy władają nieruchomością w zakresie innego prawa zależnego, a także tym, którzy korzystają z nieruchomości za zgodą właściciela, w zakresie przez właściciela określonym i tolerowanym, choćby nie łączył ich z właścicielem żaden stosunek prawny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia

5 grudnia 2007 r., I CSK 300/07, OSNC - ZD 2008, nr 3, poz. 91 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CSK 360/11, z dnia 8 października 2008 r., V CSK 146/08, niepubl., i z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 354/13, niepubl.).

Natomiast pojęcie przeniesienia posiadania - przy którym możliwe jest doliczenie posiadania poprzednika - ma ściśle określoną treść i oznacza przejście posiadania na inną osobę w sposób unormowany w art. 348-351 k.c. Oznacza to, że art. 176 § 1 k.c. nie znajdzie zastosowania między innymi w przypadku istnienia posiadania zależnego lub dzierżawienia (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 8/14, Prokuratura i Prawo – wkładka 2015, nr 7-8, s. 38 i z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 68/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 109 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 1987 r., III CRN 96/87, OSNC 1988, nr 11, poz. 157). Nie ulega, bowiem wątpliwości, że przesłanką konieczną do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie jest, aby zarówno obecny posiadacz, jak i jego poprzednicy - w przypadku doliczenia okresu ich posiadania - byli posiadaczami samoistnymi, a nie zależnymi. Kwestia czy posiadanie przedsiębiorstwa państwowego w okresie obowiązywania art. 128 k.c. traktować jako dzierżenie czy posiadanie zależne jest zatem bez znaczenia, skoro z perspektywy art. 176 k.c. istotne jest czy poprzednik prawny był posiadaczem samoistnym.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i § 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 9 i w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz.U. 2018, poz. 265).

jw